

Naturvårdsenheten
Bo Westman
0155-26 40 00

Datum

2007-12-10

Dnr

511-4116-2002

Skötselplan för Utnorsskogens naturreservat

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
0155 26 40 00 växel

Telefax
0155 - 26 46 80

E-post
lansstyrelsen @d.lst.se

Organisationsnr
202100-2262

Postgiro
35174-2

Bankgiro
5051-8653

Internet
www.d.lst.se

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNING AV RESERVATET</i>	3
1. Syfte med reservatet.....	3
2. Uppgifter om reservatet.....	3
3. Naturgeografiska förhållanden.....	4
4. Historisk och nuvarande markanvändning.....	4
5. Biologiska värden	4
6. Värden för forskning.....	5
<i>PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL</i>	5
1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	5
2. Friluftsliv	7
3. Jakt	7
4. Uppföljning.....	7
5. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	8
6. Skötselplanekarta.....	9
7. Källförteckning.....	10

BESKRIVNING AV RESERVATET

1. Syfte med reservatet

Syftet med Utnorsskogens naturreservat är att:

- Bevara en välutvecklad barrnatskog med stort lövinslag.
- Upprätthålla gynnsam bevarandestatus för den i området utpekade naturtypen (västlig taiga) och arter så att området bidrar till den biologiska mångfalden i landskapet och länet.
- Bevara den mångfald av arter inom reservatet som är knutna till den gamla lövrika barrnatskogen.
- Strukturer som gamla och döda träd ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

2. Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-124
Län	Södermanland
Kommun	Nyköping
Socken	Ripsa
ID-punkt	6543568/1568495
Areal	20,6 ha, varav allt land
Natura 2000-område	Utnorsskogen (SE 0220335)
Naturgeografisk region	Nr 24, Svealands sprickdalsterräng
Kulturgeografisk region	Centralbygden
Uppskattade arealer av olika naturtyper i reservatet:	
- Skogsmark	Ca 20,6 ha, varav ca 18,5 ha produktiv
- Impediment	Ca 2,1 ha
- TOTALT	Ca 20,6 ha
Rapporterade Natura 2000-naturtyper (*) och arter enligt EU:s art- och habitatdirektiv:	
- Västlig taiga (9010)	15,9 ha
- Arter enligt EU:s habitatdirektiv	Grön sköldmossa

*) Arealuppgifterna för de rapporterade Natura 2000-naturtyperna är preliminära och kan komma att ändras efter genomförd basinventering.

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

Prioriterade bevarandevärden

- *Naturtyper* Skogsmark, lövrik barnaturskog.
Gamla träd, döda träd
- *Strukturer (landskapselement)*
- *Växt- och djursamhällen* Svampar, lavar, mossor
- *Arter* Granticka, kötticka, aspgelélav, grön sköldmossa

3. Naturgeografiska förhållanden

Terrängen i området är bitvis tämligen flack men små bergskullar av gnejs sticker här och var upp i dagen. Ner mot sjön Båven i norr löper tre markerade bergsryggar. Större delen av arealen täcks av morän med krosstensgrus medan en liten areal består av organogena jordarter med torv i terrängsvackor.

4. Historisk och nuvarande markanvändning

Området Utnorsskogen har varit utmark och troligen nyttjats för skogsbete av närliggande torp. Den stora lövandel, ca 20 % av den stående skogen, utgörs idag av lövträd, vilket tyder på att området kan ha varit utsatt för brand någon gång kring förra sekelskiftet. Enligt vad som framgår av *Häradskartan* från den tiden finns inga noteringar om odling eller annan agrar verksamhet i området. *Häradskartan* visar att området var bevuxet med barrskog. Den äldre *ekonomiska kartan* från 1950-talet visar ungefär samma bild, möjligen kan skönjas att det förekommer lövträd inblandat i skogen. På båda kartorna finns en stig (brukningsväg) markerad genom den norra delen av området. Denna stig går mellan torpen *Ljufvalund* och *Tofvalund*.

5. Biologiska värden*Skogsmark*

Karakteristiskt för Utnorsskogen är gammal naturskogsartad barrskog med hög lövandel, särskilt av asp. Granen dominerar i större delen av objektet men bitvis, och då särskilt på de magrare kullarna, tar tallen över dominansen i trädskiktet. Förutom asp är björk framträdande medan ek och klibbal båda förekommer mer sällsynt. Marken är i huvudsak frisk med vegetation av blåbärstyp, men även bredbladig grästyp finns representerad.

Huvuddelen av barrträden bedöms vara över hundra år, en del även över 175 år. Trots att de flesta träden har nått en hög ålder tycks åldersvariationen vara god och skogen är flerskiktad och bitvis luckig. Inslaget av senvuxna träd är högt, och även träd av grova dimensioner (gran, tall, asp) finns. Enstaka exemplar av de grova tallarna har en mycket vacker pansarbark. I delar av skogen finns en rik förekomst av död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier (torrträd och lågor). Förekomsten av vedsvampar är rik på lågor av gran samt på olika sorters lövträd. Epifytfloran är välutvecklad på gamla grova aspar, mossfloran även på gamla lågor där mossfällar är vanligt. Flera småkärr och fuktdrog bidrar genom att höja luftfuktigheten till att gynna den ovanligt rika kryptogamfloran i objektet.

På bergsryggarna ner mot Båven dominerar tall av olika ålder blandat med enstaka gran och björk. Här finns några riktigt gamla tallar och enstaka döda träd. Mellan bergsryggarna växer i

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

denna del yngre blandskog av tall och gran som anlagts efter avverkning, med ett bitvis stort inslag av björk.

Fauna och flora

I området har många för Sörmland ovanliga arter påträffats, särskilt är kryptogamfloran på gamla aspstammar välutvecklad men också vedsvampfloran (se tab.1). Nämnas bör t ex, aspegelav, skinnlav och grön sköldmossa, den först nämnda klassad som "missgynnad" på rödlistan. Bland svampar är det främst ur gruppen vedsvampar som flera ovanliga fynd gjorts, bland annat de i länet sällsynta arterna kötticka och granticka. Spår efter den sällsynta tretåiga hackspetten finns på flera träd i reservatet.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (VU) = sårbar, (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Rankstarr	<i>Carex elongata</i>	S	
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S	
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	S, Fridlyst	Tidigare rödlistad
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S	Allmän-rikl.
Aspegelav	<i>Collema subnigrescens</i>	NT/S	Enstaka-sparsam
Blodlav	<i>Mycoblastus sanguinarius</i>		
Dvärgtufs	<i>Leptogium teretiusculum</i>	S	
Gammelgranlav	<i>Lecanactis abietina</i>	S	Täml. allmän
Kattfotslav	<i>Arthonia leucopellea</i>	S	
Skinnlav	<i>Leptogium saturninum</i>	S	Täml. allmän
Granticka	<i>Phellinus chrysoloma</i>	S	
Kötticka	<i>Leptoporus mollis</i>	S	
Ullticka	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	S	
Vedticka	<i>Phellinus viticola</i>	S	
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	VU/S	Spår i flera träd

6. Värden för forskning

Områdets speciella trädslagsblandning med gran/asp är intressant ur vetenskaplig synvinkel i koppling till förändring av trädslagssammansättningen över tiden.

PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL

1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i två skötselområden, se skötselplanekartan på sid 9.

Skötselområdena är:

- 1: Grandominerad skog - huvudsakligen fri utveckling
- 2: Blandskog med begränsad skötsel

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

Ett övergripande mål med skötseln är att på lång sikt vidmakthålla trädslagsblandningen med det stora inslaget av lövträd, främst asp. I ett naturligt skogstillstånd skulle barrskogen brinna mer frekvent än vad den tillåts göra idag, då människan effektivt bekämpar bränder. När successionen gått så långt att lövträden börjar dö och större mängder torr död ved och ris ansamlas på marken, antänds skogen lättare av ett blixtnedslag och den torra och friska skogsmarken brinner. Fuktiga och blöta partier undgick som regel elden under långa tidsperioder och där uppstod refuger med i första granskog som kunde förnyas inne i den relativt slutna skogen. Asp och björk, liksom tall, är till skillnad från gran utpräglade pionjärträd som etablerar sig på öppen mark efter till exempel en brand.

Statusen för den mångfald som är kopplad till gamla aspar i området, bland annat flera sällsynta lavarter, kommer på längre sikt att vara svår att upprätthålla om nyetablering av asp uteblir. Av detta följer att med "fri utveckling" avses i detta reservat att den naturliga successionen ska tillåtas fortlöpa under lång tid, men att det även möjliggör skötselåtgärder påminnande om brandstörning, i fall någon storskalig störning inte uppträder och det är uppenbart att successionen av asp annars uteblir. Eventuella skötselinsatser bör samordnas med det intilliggande naturreservatet *Ljuvalund*. Syftet är att det alltid ska finnas tillgång till gammal asp inom de två reservaten.

Skötselområde 1: Grandominerad skog – huvudsakligen fri utveckling (totalt ca 17,4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet omfattar huvuddelen av reservatet (ca 85 % av arealen). Den dominerande skogstypen är granskog med stor inblandning av asp. På höglänta partier växer gammal tall. Död ved i form av lågor och torrträd förekommer relativt rikligt men fläckvis saknas död ved. Ett flertal ovanliga och känsliga arter ur grupperna lavar, mossor och vedsvampar förekommer i området. Ett stabilt mikroklimat med en relativt hög och jämn luftfuktighet råder året om inne i skogen. Huvuddelen av asparna har nått en hög ålder och på dess stammar växer rikligt med lavar och mossor.

Bevarandemål

Det är gynnsam bevarandestatus när

- Den lövrika barrskogen utgör ca 17,4 hektar.
- Relationen död/levande ved ska vara minst 1/5.
- Lövträdsandelen ska vara minst 20 % av volymen.
- Lämpliga substrat för grön sköldmossa ska finnas i objektet.

Skötselåtgärder

Inga åtgärder förutom att det på längre sikt kan bli nödvändigt att åstadkomma en kraftig störning för att "förnya" successionen och ge aspen en möjlighet att förnygra sig i området. Det ideala tillståndet skulle vara om skogsbrand uppstod eller anläggande av naturvårdsbränning. Om detta inte går att genomföra bör åtgärder för att efterlikna brandstörning göras. Åtgärderna ska då efterlikna den naturliga brandens slumpmässiga förlopp där vissa delar får större påverkan medan andra får liten eller ingen påverkan. Viss del av virket kan tas ut, men huvuddelen ska lämnas kvar i reservatet utspritt samt inom vissa partier fällas kors och tvärs så

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

att stora högar bildas, där lövträd och tall har möjlighet att föryngras i skydd från viltbete. Kapning av 4 – 5 m höga högstubbar ska också göras på olika trädslag och av olika dimensioner. Ett antal gamla vidkroniga tallar som idag står inväxta i tät skog på medelgod mark, ska frihuggas för att på sikt utvecklas till jätteträd. Gran i låglänta och fuktiga partier (refugiemiljöerna) lämnas till största delen för fri utveckling med vissa insatser för tillskapande av död ved.

Skötselområde 2: Skog med begränsad skötsel (totalt ca 3,2 ha)

Beskrivning

Skötselområdet omfattar den norra delen av reservatet och består huvudsakligen av ung blandskog med inslag av gamla tallar på bergkullar. Det förekommer även ett visst inslag av lövträd.

Bevarandemål

Andelen lövträd av främst asp ska vara minst 30 %.

Skötselåtgärder

Skötsel i form av röjning av gran samt föryngring av asp. Föryngring av asp bör göras på så sätt att någon eller några äldre aspar kapas av. Stamdelen får sedan ligga kvar. Även ringbarkning kan bli aktuell som skötselåtgärd. Skötseln bör ha som inriktning att på längre sikt nå en liknande målbild som för huvuddelen av reservatet.

2. Friluftsliv

Bevarandemål

I anslutning till reservatsgränsen kommer en informationstavla att sättas upp.

Skötselåtgärder

Uppställning och underhåll av informationstavla. Se skötselplanekartan sid 9.

3. Jakt

Beskrivning

Jakten regleras inte i reservatsbeslutet. Inom fastigheten bedrivs en planerad jakt där reservatet främst berörs av klövviltjakt. Det är tillåtet att flytta befintliga jakttorn och att använda älghugare i samband med jakten. Det är inte tillåtet att utan samråd med länsstyrelsen uppföra nya jakttorn eller röja siktgator.

4. Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 5:e år för:

- Informationstavla

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Grön sköldmossa

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 24:e år för:

- Utbredning av naturtypen västlig taiga (lövrik barrnaturskog)
- Strukturer såsom gamla träd, död ved och lövrikedom

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

5. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

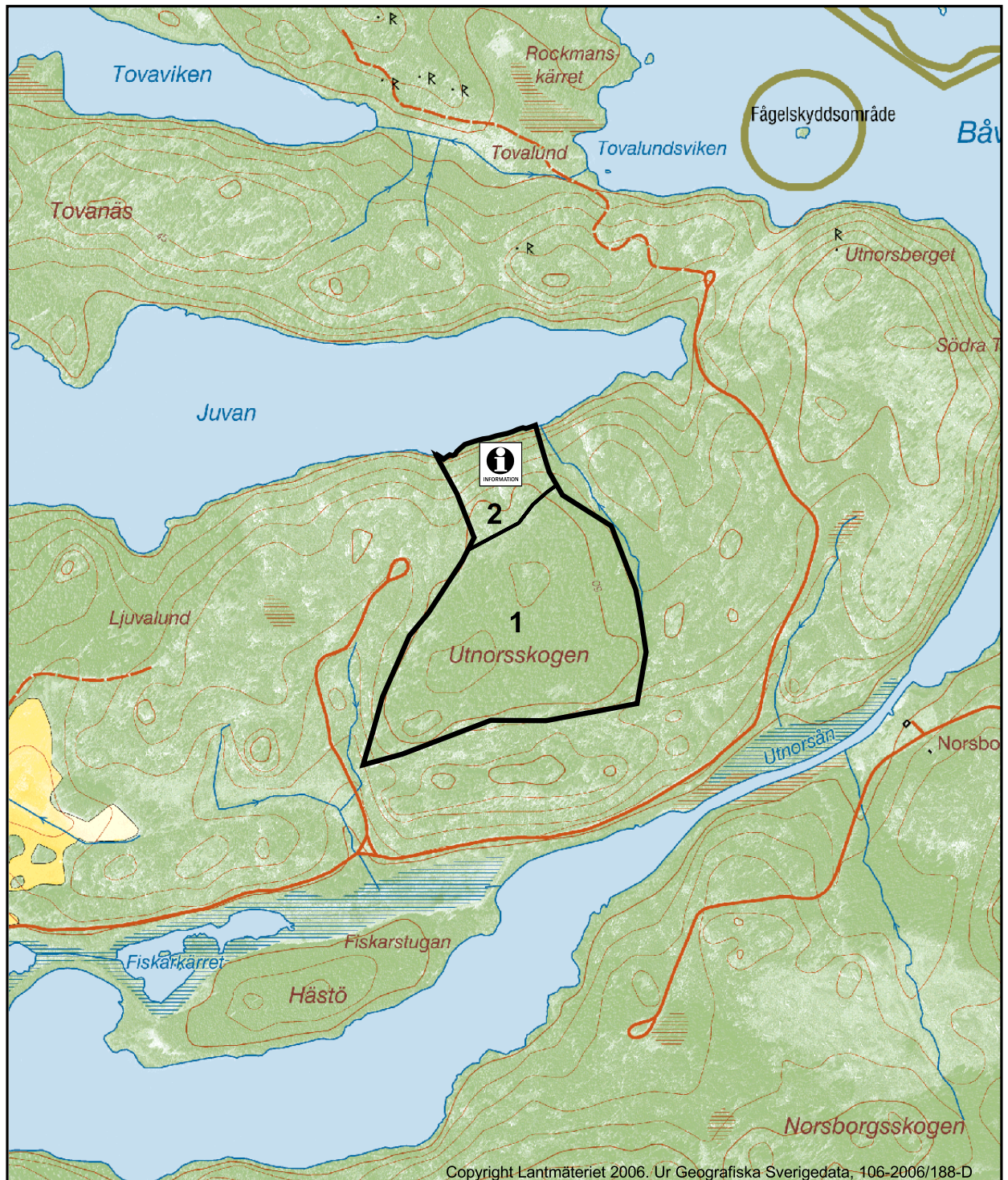
Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Skapa död ved	2009	Skötselområde 1, 2	1	Skötselanslag
Fälla aspar	2008	Skötselområde 1	1	Skötselanslag
Röjning, ringbarkning	2009	Skötselområde 2	1	Skötselanslag
Informationstavla	2009	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Samtliga områden	1	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	Tavla vart 5:e år. Övriga mål vart 12:e år, respektive vart 24:e år.	Samtliga områden	1	Anslag för uppföljning

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

6. Skötselplanekarta**Utnorsskogens naturreservat**

Ekonomiskt kartblad 09H 8d

Teckenförklaring

Reservatsgräns

Skötselområde 1: Skog med fri utveckling

Skötselområde 2: Skog med begränsad skötsel

Informationstavla

100 0 100 200 300 meter

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4116-2002

7. Källförteckning

Ekonomiska kartan över Sverige. Kartlagd år 1958. Kartblad 09H 8d.

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. 2005.

Häradskarta. Kartlagd år 1901. Rönö och Hölebo härad, nordvästra delen. Nr 11.

Lantmäterimyndigheten Södermanlands län, 2004-09-27. *Fastighetsutredning Utnorsskogens naturreservat*.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Förslag till beslut om bildande av naturreservat på fastigheten Ripsa-Edeby, Ripsa socken, Nyköpings kommun*. D nr. 511-4116-2002.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Förslag till bevarandeplan för Natura 2000-område Utnorsskogen, Nyköpings kommun*. D nr: 511-11038-2004.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Sörmlands natur, Naturvårdsplan*. Objekt nr 80-41 (klass 1). 1991.

Nordiska ministerrådet. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. NU-serien B 1977:34.

Rydberg, H. och Wanntorp, H-E. Botaniska sällskapet i Stockholm. *Sörmlands flora*. 2001.

Skogsstyrelsen. *Nyckelbiotopsinventeringen*. År 1993-1998.

Sveriges Geologiska undersökning. *Jordartskartan*. Digital utgåva. 1986.